

De Eraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 23 Juni 1833. (Staatsblad N°. 124).

Zondag 7 November 1897. N°. 1037.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonnementen en Advertenties aan den Uitgever J. A. WORMSER, Bureau N. Z. Voorburgwal 44, te Amsterdam. Inzendingen die later dan Dinsdag vóór namiddag te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen (per franco aan huis, per drie maanden) f. 1.50. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent. Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postbureaus enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertenties van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elke regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van leidegaven en Verslagen van Vereenigingen 10 Cent p. regel.

Van de gemeene Gratie.

DERDE REEKS.
XXIV.

En zij zullen de heerlijkheid en de eere der volkeren daarin brengen. Openb. 21: 26.

Intusschen mag de poging, om het verband tusschen de lijn van den Christus en de lijn der gemeene gratie op te sporen, niet bij de eerste intrede van het Christendom in de wereld blijven steken. Dat verband strekt zich veel verder uit. Het loopt als een gouden draad door heel de historie, die sinds Golgotha verliep. Meer nog, ditzelfde verband moet zich, zoo waarlijk de profetie van den Christus over de voleinding der eeuwen" gewis en waarachtig is, voortzetten tot in de eerste toekomst, tot de ure aanbreekt, waarvan Jezus sprak: *Dan zal het einde zijn.*

Want wel valt er eene, in zekeren zin zelfs wonder, ontwikkeling der gemeene gratie waar te nemen ook in streken en landen, die dusver buiten den stroom van den Christelijken invloed bleven, maar hoe hoog die ontwikkeling ook klom, ze staat buiten de historische ontwikkeling van ons menschelek geslacht als geheel genomen, en het is niet door deze landen en niet onder deze volken dat de breede stroom der gemeene gratie zich voortstuwt naar de voleinding. Wij denken hier niet alleen aan China en Japan, maar ook aan de tamelijk hoge menschele ontwikkeling, die in Amerika bij zijn ontdekking gevonden werd, en niet minder aan het hoge standpunt, waartoe Indië zich opheft. Hoeveel er ook op het staatkundige, maatschappelijke, zedelijke, verstandelijke, schoonheidskundige en godsdienstige standpunt in de ontwikkeling der volkerengroepen zij af te dingen, toch zal niemand betwisten, dat ze (en dat geheel buiten de Christelijke religie om) zeker wel gerond en rijk gevormd menschelek saamenleven wisten te scheppen; maar tevens staat vast, dat ze, dusver althans, den stroom van dit hun leven niet met dien van het leven der hoogere beschaving ineen deden vloeden.

Voor de waarlijk hoge ontwikkeling waartoe de oorspronkelijke Amerikaansche bevolking, met name in Mexico en Peru gekomen was, is dit zelfs een onherroepelijk feit, naardien wat daar eens bloeide, voor altoos is ondergegaan, en de oorspronkelijke bevolking deels uitgemoord, deels verdwenen is. Met Indië staat dit zeer zeker eenigzins anders. De hoogte trap van ontwikkeling waartoe Indië eens was opgeklimmen, en waarop het zich in zijn afgezonderd volksleven ten deele nog handhaaft, is niet zonder invloed op de overige volken gebleven. Hoe hoog ook de Himalaya Indië noordergrens omkranst, die bergketen bleek geen Chinese muur te zijn, en vele waren de betrekkingen, die reeds van oude dagen hier tusschen Indië en de Levant waren aangeknoopt; om nu van den invloed dien Indië op China uitoefende, nog niet te spreken. In de eerste ontwikkeling van het menschelek leven, gelijk wij die in de Levant en in het Adiatich westelijk hoogland vinden, waren zeer stelliglijk bestanddeelen van Indische beschaving opgenomen. En zelfs nu nog is de levensgeest in Indië zoo weinig uitgedoofd, dat er zich veel meer een nieuw letterkundig leven ontwikkelt, en de Indische priesters op het wereldcongres der godsdiensten, te Chicago gehouden, blijkbaar met zeker zelfvertrouwen optraden, dat hun religie nog een groote toekomst voor zich had. Het valt daarom nog niet uit te maken, of misschien de wortel van den stam hier nog gaaf is, en allicht bestemd, om bij nieuwe ontwikkeling tot vernieuwde bloei te geraken. Maar voorzover gissing achterwege blijft, en we uitsluitend met de feiten der historie rekenen, mag toch vastgesteld, dat de Europeesch-Christelijke invloed, die zich ook in Indië heeft doen gelden, als met de stuwkracht van een aanzwelende stroom over het oud-Indisch leven heerscht. Er is geen doorreënloosheid en doorreënloosheid van beide ontwikkelingen. Wat van oudsher in Indië bestond moge oortuigen en gespaard worden, zich verweren en de leiding in handen nemen kan het niet meer. Het betrekkelijk kleine Engeland heerscht over de meer dan driehonderd miljoen bewoners van Indië met de kalme majesteit van den meerdere. Komt er nog moeite, dan zijn het niet de oorspronkelijke Indiërs, maar de Mahomedaansche bergstammen in het noorden, die het aan het Engelsche leger lastig maken. En voor het overige blijft het Indische leven wat het was. Van aanneming der Christelijke religie door de massa als massa is nog van verre geen sprake. En worden al enkele bestanddeelen te voortbrengende van Europeesche

beschaving, zooals spoorwegen, telegraphen, en wat dies meer zij, overgenomen, toch blijven dit altemaal vreemde elementen, die wel in het Indisch leven worden ingeschoven, maar er zich niet met vermengen.

Veel sterker is dit nog in China en Japan het geval. Het menschelek leven, gelijk het zich reeds voor eeuwen in deze twee machtige Staten heeft vastgezet, en bijna één derde van ons menschelek geslacht omvat, staat betrekkelijk hoog. Er heerscht orde, het kwam tot hoge verstandelijke ontwikkeling, niet gering was de kunstvaardigheid, en de sterke aanwas der bevolking bewees, dat er geen geringe welvaart heerschte. Bovendien was dit alles de uitwerking van een bewust willen. Alles toch droeg een kenmerkend stempel. Het werd beheerscht door enkele leidendes gedachten. Eenzijdig moge de bereikte ontwikkeling in hoge mate geweest zijn, toch was en bleef ze van hoge bedeuidenis. Zelfs blijkt nu van achteren, wat nog sterker spreekt, dat de ook persoonlijke ontwikkeling, dank zij het hoge standpunt waarop het leven der volken stond, zoover voortschreed, dat ze in staat zijn om zich, schijnbaar zonder veel inspanning, voetstoots aan te sluiten aan de veel hoogere menschele ontwikkeling, waartoe Europa eerst na een worsteling van veel eeuwen is opgeklimmen. Vooral van Japan kwam dit sterk uit. Nog in de heugenis van het thans levend geslacht was Japan schier hermetisch voor Europa afgesloten. Alleen ons land mocht onder scherpe controle een klein handel op Decima drijven. Het is niet veel meer dan veertig jaren geleden, dat een Amerikaansch eskader Japan dwong zijn havens voor den wereldhandel te ontsluiten. En toch is Japan er nu reeds in geslaagd, op zoo breede schaal westersche beschaving in zijn regeering, leger- en vlootformatie, administratie en zooveel meer in te voeren, dat het, gesteund door zijn sterke vloot, reeds medezeggenschap eischt in het kapittel der zeemogendheden. — China schrijft veel langzamer vooruit, maar toch toont reeds de enkele verschijning van een man als Li Hung Chang, dat ook in China een persoonlijke rijping mogelijk is, die aansluiting aan onze Westersche-Europeesche beschaving alleszins denkbaar maakt.

Hierbij doet zich echter het opmerkelijk verschijnsel voor, dat Japan en China ons nabootsen, wonderlijk juist zelfs, nabootsen kunnen, en tot op zekere hoogte, doen kunnen gelijk wij doen, maar dat deze aansluiting aan ons leven een geheel uitwendige blijft. In onze Oost zijn de Chinezen tamelijk sterk tegenwoordig, maar sinds eeuwen blijven ze op zich zelf staan. In Amerika, waar thans tal van Chinezen heenatrekken, blijven ze van geheel de overige bevolking afgezonderd. En wie in Japan de jongste ontwikkeling gadeslaat, wordt getroffen door de zonderlinge verschijning van een in zijn hart nog echt heidensch sociaal leven, maar dat overbogen is met een glans van Europeesch vernis. Hun eigen ontwikkeling heeft, dank zij de gemeene gratie, wel hun waardigheid en scherpsinnigheid ontwikkeld, en hun geest, als we zoo zeggen mogen, wakker gehouden, en in zooverre hen op de aanneming van een geheel andere beschaving voorbereid; maar voor het overige is al wat ze aan hun eigen verleden danken, een idee, dat niet vermaakt, maar afgedanft moet worden. Organische samenhang tusschen wat bij hen zelf ontwikkeld is, en hetgeen ze van het Christelijk Europa overnemen, is er niet. Ze blijven van nature een veelzijdig hoog aanleg te bezitten. Die aanleg is door hun eigen ontwikkeling niet afgestompt, maar in menig opzicht zelfs frisch gehouden. Maar, voorzover ze thans ons gaan nabootsen, is er geen voortspinnen aan een zelfden draad, noch ook een inweven van een nieuwen draad in het oude weefsel. Wat ze hadden, moest afgedanft en weggeruimd, om door hetgeen ze uit Europa overnamen, vervangen te worden. Het is op dien grond, dat zoowel van de vroegere ontwikkeling in Mexico en Peru, als van de tegenwoordige volksontwikkeling van Japan en China getuigd moet worden, dat wel de vrucht der gemeene gratie onder deze volkeren een zeer overvloedige was, maar dat die vrucht tot deze volken zelf beperkt bleef, en niet ten goede kwam aan ons menschelek geslacht als zoodanig. Almede dat deze macht der gemeene gratie, waar ze in aantaking komt niet onder hoogere ontwikkeling, geen blijvend gewin blijkt op te leveren, maar veeleer schijnt weg te sterven.

Hetzelfde moet, zij het dan met zekere beperking, gezegd worden van de ontwikkeling die het Mahomedaansche geloof aan het leven veler volken schonk. Onze overtuiging dat Mahomed een *valsche profet*

was, behoef ons niet blind te maken voor de onmiskenbare verdienste, die het Mahomedaanisme in dit opzicht bezat. De Islam was niet tot één volk beperkt, maar is van volk tot volk getogen, en is geëindigd met tal van natien onder zijn invloed te brengen; en al was de Levant de zetel van zijn hoofdmacht, toch heeft de Islam tot diep in Indië, in den Indischen Archipel, in de binnenlanden van Afrika, en tot zelfs achter den Caucasus, in Rusland, zijn heerschappij weten te doen gelden. En tevens dient erkeend, dat, overal waar de Islam binnendrong, deze vervalschte openbaringsreligie een eigen, meest eenzelvigen stempel op het leven der volken gedrukt heeft. Door dit drukken op heel het menschelek leven van een eigen stempel was het dan ook bekwaam, om een geheel eigenaardige levensopvatting ingang te doen vinden, die op huislijk, maatschappelijk, staatkundig, wetenschappelijk, en zelfs schooneitkundig gebied den stoot gaf tot geen geringe ontwikkeling. Eens zelfs is er een tijd geweest, dat de Islam het Christendom vooruitliep, en aan zijn Aziatische hoogeschoolen helderder licht ontstak dan in de Christenwereld de volken bescheen. Het heeft niet lang geduurd, maar er is een tijd geweest, dat de Islam de leermeester was van het Christelijk Europa. Zij die zich aan Christelijke missie onder de Mahomedanen wagen, zonder dit helder in te zien, en nog altoos meer of min in den waan verkeeren, dat ze in den Islam met een gewone, laag staande afgoderij te doen hebben, oogsten, in de teleurstelling op hun werk, dan ook weinig anders dan de gerechte straf voor hun onkunde en oppervlakkig oordeel. Zelfs dient erkeend dat de Mahomedaansche ontwikkeling, waar ze in Heideische landen uitloopt, door het onverbidde uitroepen van alle beeldenverering een keer in het volksbesef te weegbracht, waardoor ook een volk voor veel hoogere ontwikkeling rijpte. Edoch, en ook dit staat thans naar uitwijzen van de lessen der historie, en naar het oordeel van schier alle deskundigen vast, de ontwikkeling, die het Mahomedaanisme brengt is een beperkte, die zoodra ze zekere resultaten verkregen heeft, ophoudt, niet verder kan, en alsdan een toestand van versteening doet intreden. Juist in de oudste Mahomedaansche landen is de inzinking dan thans ook het sterkst. De eens geprikkelde geest is er weer ingesuft. Zoo in Tunis en Algiers, als in Klein-Azië en Bosnië waren de volkstootanden almeer diep ellendig geworden. De Islam blijkt een ontwikkeling te brengen, die voor korten tijd opbloeit, maar wel verre van een profetie voor steeds rijkere toekomst in zich te dragen, onder den doem ligt van versteening en dood.

Op de overweging, dat de Islam zijn betrekkelijke kracht dankte aan de elementen van waarheid, die het deels uit Israël, en deels uit de oudste Christelijke ontwikkeling in zich opnam, kunnen we thans niet ingaan. Een zoo wonder verschijnsel als de Islam in de historie der volkeren is, eischt veel breedere beschouwing, dan deze vluchtige bespreking bieden kan. Slechts dient in het onderhavig verband het feit geconstateerd, dat de Islam veel meer dan de Indische, Chinese of oud-Amerikaansche beschaving een betekenis voor de wereldhistorie heeft, en dat het groote onderscheid tusschen den Islam eenzijdig is en de andere beschavingen anderzijds juist daarin gelegen is, dat die ander bijna geheel buiten elk contact met het Openbaringsleven bleven, terwijl daarentegen juist de Islam eerst opkomt nadat de Christelijke religie reeds de Levant veroverd had, en juist in streken waar de Christelijke kerk haar triomfen reeds gevierd had, het terrein vond voor zijn machtsontwikkeling. In de eeuwen die achter Golgotha liggen was nog nimmer een krachtige religieuze ontwikkeling van Arabië uitgegaan. Eerst nadat de Christelijke religie en op Arabië, en op heel de Levant had ingewerkt, blijkt uit de gisting van alle deze elementen een actie te zijn opgekomen, die Arabië tot dijkkrachtbetoon prikkelde, en het veld deed winnen, omdat de Levant op deze nieuwe fase in de volksontwikkeling was voorbereid. Hoe hoog echter men de betekenis van deze door den Islam in het leven geroepen ontwikkeling ook moge aanslaan, toch blijft ook van den Islam, dat hij een stroom is die verzandt, en die de kracht noch de roeping bezit, om de algemeene menschele ontwikkeling van ons geslacht te leiden. De Islam vormt een tusschebedrijf, een hoogst belangwekkend en zeer breed tusschebedrijf, maar hierbij blijft het. De hoofdbeding waarin de ontwikkeling van ons menschelek geslacht zich voortbeweegt, is niet door den Islam gevormd, maar door het Kruis van Golgotha.

Op dit onderscheid dient altoos scherp gelet. Tweeërlei rijke werking der gemeene

gratie, dient wel onderscheiden. Er is eenzijdig een geïsoleerde werking der gemeene gratie die, naar tijd en plaats beperkt, enkele volks groepen zegenet, maar die slechts een beperkte kracht van ontwikkeling bezit, en is het perk dier kracht eenmaal bereikt, of stilstaat of terugloopt en versteent. Het kenmerk van deze geïsoleerde werkingen der gemeene gratie is alzoo: 1°. dat ze plaatselijk gebonden is, en zich niet over heel de wereld uitbreidt; 2°. dat ze tijdelijk gebonden is, en slechts voor enkele eeuwen betekenis heeft; en 3°. dat ze na kort verloop haar vollen wasdom bereikt heeft, en dan niet verder kan. En daartegenover staat nu een geheel andersoortige lijn van de gemeene gratie, die het leven van ons geslacht als geheel draagt, en ons menschelek leven als zoodanig vooruithelpt en verder brengt. Vrucht van deze actie van de gemeene gratie is een menschele ontwikkeling, die zich niet bindt aan een enkele volks groep, maar bestemd is alle natien te zegenen. Een ontwikkeling die niet aan zekere eeuwen gebonden is, maar gestadig voortgaat in den loop aller eeuwen. En eindelijk een ontwikkeling, die niet gebonden is aan zekere perk van vooruitgang, maar nog altoos verder voortschreed, en in elke nieuwe eeuw reuzenschreden vooruit deed, niet op één, maar op elk gebied van menschelek leven. Tot de eerste soort van actie der gemeene gratie behoort wat ge in oud-Amerika, in China, in Japan, in Indië, en ten deele wat ge in den Islam waarneemt. Tot de tweede soort werkingen van de gemeene gratie daarentegen is te rekenen de menschele ontwikkeling die in Babylon en Egypte begon, daarna in Griekenland en Rome tot voorloopig geëind kwam, althoos door het Christendom werd opgenomen, en sinds onder de auspiciën van het Kruis van Christus zich nu reeds achttien eeuwen lang in Europa en Amerika heeft voortgeplant. Kort gezegd zou men de eerste de *speciale* actie van de gemeene gratie ten dienste van enkele volken en tijden kunnen noemen, de tweede de *generale* actie van de gemeene gratie ten dienste van de ontwikkeling van ons menschelek geslacht. En die onderscheiding eenmaal aangenomen, komen we nu voor het feit te staan, dat die *speciale* ontwikkelingen buiten de Christelijke religie omgaan, maar dat die *generale* actie der gemeene gratie op de verschijning der Christelijke religie is aangelegd, en eerst door de Christelijke religie tot krachten bloei is gekomen.

Houdt ge nu wel in het oog, dat de actie van den Christus niet met zijn opvaren van den Olijfberg eindigt, maar eerst met zijn gezeten zijn aan de rechterhand des Vaders recht begint, dan wordt het duidelijk, hoe de Christus voor dit zijn *tweede* werk, als we het zoo noemen mogen, geheel aan deze *generale* lijn der gemeene gratie gebonden was, en hoe omgekeerd deze *generale* actie der gemeene gratie geheel door den Christus wordt beheerscht. Doch juist hierna is dan ook geoordeeld elke beschouwing, alsof het Christendom als een olievlak op de wateren der historie dreef; alsof de Christelijke kerk zich als een kluisenaar in deze wereld had te verbergen, zonder verband met het leven der wereld te onderhouden; en alsof geheel het werk der particuliere genade als een afzonderlijken stroom naast den stroom der gemeene gratie liep, zonder zich met zijn wateren te vermengen. Wat hierna geoordeeld ligt is het dualisme, dat natuur en genade als twee afzonderlijke sterven van elkander afscheidt, en niet verstaat hoe het één werk Gods is, dat én in de particuliere genade én in de gemeene gratie voltrokken wordt. Een werk Gods in beide, dat in den Middelaar Gods en der menschen zijn verbandslid vindt; een verbandslid daardoor gewaarborgd en daardoor verdelbaar, dat het Lam Gods dat de zonde der wereld draagt *levens het Eeuwige Woord* is, waardoor die wereld en al wat in die wereld is, geschapen werd. Het is niet zoo, dat de particuliere genade een eigen wereld apart te midden der aloude wereld schept, en nu die aloude wereld laat ondergaan en wegzinken, om straks een nieuw geschapen leven er voor in de plaats te stellen; maar het is en blijft dezelfde, aloude, eens door God geschapen wereld, die door de gemeene gratie in stand wordt gehouden, en die door de particuliere genade in haar levenskiem hersteld en van de kanter in den wortel gesauverd wordt. En zal in de voleinding der eeuwen eens dat genezingsproces ten einde toe zijn afgevoerd, dan zal niet de eerste wereld te niet worden gedaan, om door een tweede wereld vervangen te worden, maar dan zal het de aloude eens door God geschapen, en door ons verdorven wereld van Adam zijn, die in Christus gered, blijken zal zulke verborgen krachten in zich te hebben gedragen, dat zij

het zelve is, die eens in heerlijkheid voor God zal staan, om zijn majesteit te verheerlijken.

Hieruit is het dan ook te verklaren, dat, als Rome en Griekenland, na Babylon en Egypte, ondergaat, aan de wereldkerk des Nieuwen Testaments de leiding der volkeren wordt toevertrouwd, en dat eerst van dat oogenblik af de gemeene gratie die nieuwe rijke banen intreedt, die haar onder de Christelijke religie ontloten worden. Wat wij thans de Christelijke wereld in Europa en Amerika noemen, vertoont ons de hoogste ontwikkeling van ons menschelek geslacht, die dusver in den loop der eeuwen gekend is, en alles profeteert, dat die ontwikkeling bestemd is, om nog lang al verder en verder voort te schrijden. Wel is nog niet te zeggen, of de afval van het Christendom die thans intrad, zal aanhouden, en of de ontzettende worsteling die het einde dixer tegenwoordige beëindiging zal kenmerken reeds naderende is. Ware dit zoo, dan zou natuurlijk de voortgang onzer menschele ontwikkeling haar keerpunt reeds bereikt hebben. Maar niet dit is het, waarnaar ons oordeel zich richt. Dan toch zouden we staan voor een intredende catastrofe, en hierna de historie zelve haar eindpaal nabij zijn. Maar ook zonder achter het gordijn te willen gluren, dat deze toekomst voor ons oog verbergt, staat voor ons als resultaat der historie vast, dat de *generale* actie der gemeene gratie, gelijk ze uit Babylon en Egypte, uit Griekenland en Rome opkwam, door het Christendom is opgenomen, en eerst onder de leiding van den Christus is opgeklimmen tot die algemeene menschele ontwikkeling, waartoe men zeggen kan, dat de historie, niet der afzonderlijke volken, maar der *menschele* recht begonnen is. En zoo mag derhalve gezegd, dat de gemeene gratie door den Vader voor den Zoon herleid is, niet alleen om zijn Vleeschwording mogelijk te maken; hem als 'Zoon des menschen' onder ons te doen wonen; hem den vorm en de taal voor zijn Evangelie te bieden; zijn verzoeningswerk door zijn sterven onder Pontius Pilatus tot stand te doen komen; en den wonderen ingang aan de Christelijke kerk in het Romeinse rijk te ontsluiten; maar veel meer nog, dat diezelfde gemeene gratie door den Vader voor den Zoon bereid is, om eerst in en door den Christus de *generale* ontwikkeling van ons menschelek geslacht, ja sterker nog, een *historie der menschele*, in den rijken, diepen zin van dit woord mogelijk te maken.

„Mochtans is Hij ook wijs“.

Nochtans is Hij ook wijs, en Hij doet het kwaad komen, en trekt zijne woorden niet terug; maar Hij zal zich opmaken tegen het huis der boosdoeners, en tegen de hulpe dergenen, die ongerechtigheid werken. Jes. 31: 2.

Ons zou schroom allicht weerhouden, misschien zelfs schuchterheid in het heilige verbieden, om van den hoogen en heiligen God tot een slimmen, waarwijzen berekenaar, in halfpottenden ernst te zeggen: „Wees nu zoo wijs als ge wilt... maar God is ook wijs.“

Van menschen spreken we zoo gereedelijk. Deelt iemand u in vertrouwen een bedenkfel mee, een plan dat hij beaamt, een vinding die hij bedacht heeft, en waarmede hij zijn concurrent of zijn tegenpartij hoopt te verslaan, dan is niets gewoner dan het antwoord: „Pas maar op, hij is ook niet dom.“

Een ondergeschikt officier, die aan zijn overste verlof vraagt tot een kleinen strooptocht, waarmede hij den vijand denkt te kunnen verrassen, krijgt zulk verlof niet licht zonder de bijvoeging: „Nu, probeer het, maar wees terdige op uw hoede, want de man die tegenover u staat is ook geen kind.“

Men staat dan voorovermoed; voor een overmoed die in te sterk zelfvertrouwen den wederpartijder onderschat; en dan waarschuwt men halfpottend met het zeggen: „Dat is nu alles heel wijs en glad door u uitgedacht. Ge zijt een vaardig planmaker. Maar... die ander... tegen wien ge het hebt, is ook bij de pinken. Zie maar toe, dat ge er niet inloopt.“

De spot schuilt dan daarin, dat ge in uw hart dien ander voor veel veel wijzer houdt; maar alnu u op het ingebeelde standpunt van den overmoedigen durft plaatsend, den schijn aanneemt als hieldt ge hem voor den *eigenlijken* wijzen, en dien andere voor een, die ja... ook wijs is.

Eigenlijk hadt ge dan willen zeggen: Begin er maar niet aan, want bij de wijsheid van dien andere vergeleken, is al uw doordacht niets. Maar in steef daarvan belacht ge nu zijn inbeelding, stelt u aan alsof ge hem voor heel, heel wijs hieldt, en voegt er nu bij: *Alnu die andere is toch ook wijs.*

En die spottentijl durft Jesaja hier nu in het

heilige aan, durft hij aan waar het God geldt.
Hij ontwaart hoe zijn afgedoofd volk plan-
nen smeet, waarmee het waant den hoogen
God schalknaak te kunnen zetten.
En reeds de enkele gedachte hieraan is
hem derwijs belachelijk, dat hij den lach om
zoo tergende dwaasheid niet kan onderdrukken,
en alsnij zijn volk toeroept: »Wees gewaar-
schuwd, ge waant het uw God af te winnen,
maar ziet toe. . . . Hij is ook wijs.»

»Nichtans is God ook wijs» is een zeggen,
dat op één lijn staat met wat David in Psalm
twee betuigt: »Dat God uit den hemel zal
lachen, en dat de Heer ze bespotten zal.» Alleen
maar het is hier de profeet, die in dat Godde-
lijke lachen meelacht om de dwaasheid van
wie het tegen God durft opnemen, aan de kaak
te stellen.

Het is zoo nameloos dwaas, het is zoo on-
zinnig belachelijk, dat een kleine, nietige mensch
die minder dan een stofke aan de weegschaal
is, zich vermeent en inbeeldt, dat hij met zijn
eigen doorzicht en verstand tegen het verstand
van zijn God kan uithouden, en zelfs verweten
genoeg is om te beproeven of hij het van God
niet kan winnen.

Wat is de wijsheid van één mensch vergeleken
bij de wijsheid van heel een volk, wat is de
wijsheid van één volk vergeleken bij de wijs-
heid van heel ons menscheit geslacht, en wat
is al de menscheit wijsheid saam vergeleken
bij de eeuwige wijsheid Gods, waarvan al onze
wijsheid niets dan het flauwe afschijnsel in een
enkel gebroken lichtstraal is.

En is er dan roekelozer dwaasheid, is er
tergender onzinnigheid, is er verwarter trots
utendbaard, dan dat een gansch gewoon menschen-
kind raadslagen tegen den raad Gods, uitnemen
tegen Gods onpeilbaar diepe gedachten oversteit,
en zich heimelijk vleit met de goddeloos in-
beelding alsof God het zou afleggen tegen hem?
En toch, ga er slechts op in en denk het
door: die niet te noemen dwaasheid is feitelijk
het grondgebrek in elk nog onbekeerd hart.
God heeft gesproken. In zijn Woord ligt zijn
Openbaring voor u. »Zoo, zegt de Heere Heere,
sal het vergaan al wie niet ingaat door de enge
poorte».

En daar stelt nu, in arren moede, de onbe-
keerde zich tegenover. Dat zegt God wel, maar
zoo zal het niet gaan. Hij weet het beter. En
om te toonen, dat hij het beter weet, bespot
en belacht hij wie door die enge poorte ingaan,
en gaat hij zelf, al spottend en het hoofd schud-
dend, opzettelijk die enge poorte voorbij.

Nu zijn er, die zoo doen, duchtende dat het
vreemdelijk voor hen zal afloopen; maar die nog
liever wilens en wetens voor eeuwig rampzalig
willen zijn, dan dat ze voor God zouden on-
derdoen.

Dat zijn de lieden der ronkeloosheid, die
het: »God verdoeme mij» over de lippen laten
komen.

God dreigt hen, ze te zullen verdoemen indien
ze zich tot Hem niet bekeeren, en nu is hun
antwoord: Ook goed, dan moet God mij maar
verdoemen, maar het Hem gewonnen geven en
voor Hem bukken, doe ik niet.

Dit is roekelozer, het is vermeteler, het is
duivelscher, maar aan dat »God verdoeme mij»
ligt dan ten minste nog de gedachte ten grondslag,
dat het gaan zal zooals God zegt, en dat God
het in het eind winnend zal.

Doch zelfs dat geeft de gewone, fatsoenlijke,
onbekeerde mensch niet toe.

Hij weigert ook maar iets ervan te gelooven.
Hem dunkt al dat spreken van de enge
poorte eenvoudig dwaasheid.

Taal der dwepacht is hem al dat spreken
van bekeering. Wat bekeering! Wat enge
poorte! Wat wilt ge met uw roepen van oor-
deel en verdoemenis! Dat staat in de Schrift
wel; maar de Schrift weet het niet. Hij, wijze
man der wetenschap, weet het wel anders
en beter. Wie eerbaar leeft en zijn best doet, komt
er vanzelf. Misschien is met den dood alles uit.
En anders, nu dan gaat het ook na den dood
door in eeuwige evolutie.

Dat is de ongenueelike koeleheid der ziel, de
onredbare onverschilligheid van het hart, waar
zelfs het tweemiddend zwaard des Woords zich
bot en stomp op slaat.

Reeds het enkele denkbeeld, dat zoo trelije
menschen zich nog zouden moeten bekeeren,
plooft hun een homerischen lach om den mond.

Ze leven en ze sterven op hun ingebeelde
wijsheid. Dat Gods Woord tegenover hen gelijk
kon hebben, is een gedachte waarvoor in hun
bevatting eenvoudig geen plaats is.

De teedere drang der liefde, waarmee een
moeder haar kind, een oudere zuster haar
broeder nog tot bekeering loet en dringt,
wordt hoogstens bejegend met goedhartig schou-
derophalen.

Ze worden er zelfs niet boos meer om.
Ze vinden het nog lief, dat moeder zoo
dwaas kan zijn.

Alleen maar moeder weet het niet. Zij weten
het beter. Niet zoons God het geopenbaard en
de Heere Christus het heeft uitgesproken is het.
Het is zoons zij het zeggen.

En dat God ook wijs is, och, ze lachen
er om.

Op die manier wiegelt zich de ongeloofige
betweter in zijn ingebeelde wijsheid en weten-
schap, en het is door dat gif, dat thans, op
enkele uitzonderingen na, al wat geleerd en
kundig is, zich sterkt tegen God en zijn Woord.

Maar ook praktisch sijpelt dat zelfde gif on-
der de gewone lieden door, zelfs tot die domme
naturen onder de kinderen der menschen, wier
eigen huis en nering al hun horizon is.

Deze praten na. Anders en meer kunnen ze
niet. Ze hebben het van de mannen van weten-
schap opgevangen, ze hebben het in oppervlak-
ke handboeken gelezen, dat de Schrift niet
echt en Gods Woord niet waar is, en dat de
fijnen alleen uit dwepacht van een enge poorte
bazelen, en dat priesterlijke heerschzucht een
het heeft uitgevonden die niet bestaat.

En omdat ze al zulke *napraten*, beelden ze
zich nu in, *o, zoo wijs te zijn*.

Met den lach der domheid lachen ze een
Augustinus, een Luther, een Calvin uit. Of wat
beduidt al deze weetenien vergeleken bij
hun ingebeelde wijsheid!

En zoo voert zich het ploerig domme bij de
betweterij van het ongelooft. Zelfs de eerbied
voor het moederlijk woord ontgaat hun. Geen
liefde hoe teeder ook, weten ze meer te waar-
dereren. »Moeder is gek met al 'er fijnsheid»,
is het ruwe woord dat over hun lippen komt.
En het medelijden der Goddelijke ontferming, waar-
mee ge tot hen nadert, slaan ze u moedwillig
uit de hand.

Hierin ligt iets onuitprekelijk hard voor wie
zelf gelooven mag.

Ge ziet die geheele breede schare achtersend
en lachend op den breiden weg voortwandelen,
en ge weet dat ze ten verdere gaan, en toch
staat ge er machteloos tegenover.

Geen pijl treft meer. Geen woord dringt er
meer in. En als er dan vurigen van geest zijn,
die desultetmin hen tot bekeering roepen en
hun van de liefde van Jesus gaan spreken, dan
gaat al luider de schaterlach van het ongelooft
op, en maant Jesus zelf u, dat ge het heilige
met voor de honden zult werpen en de paarden
niet voor de zwijnen.

Dan helpt geen roerende toespraak meer.
Maar wat dan wel de ziel kan benuwen is
de onderzoekende vraag, of vader en moeder
hun plicht deden *toen het nog tijd was*.
Het jonge hout is nog te buigen. Hard ge-
worden hout breekt.

Vandaar dan ook de vraag aan de conscientie,
of ge uw kind genoegzaam onder den indruk van
de hoogte wijsheid Gods hebt gebracht. De
vraag, of ge in die jonger jaren deelt, wat ge
kondt, om diepen eerbied voor de majesteit des
Heeren Heeren in het toen nog teeder ge-
moed aan te kweken. Of ge uw kind af hebt
gehouden van scholen, en uitgehouden hebt uit
kringen en omgevingen, waarin God niet geteld
werd, en de mensch het één en al was. De
vraag ook, of uw kind aan u gezien, aan u ge-
merkt heeft, dat ge zelf de wijsheid uws Gods
boven alles steldt.

Dat voor de opvoeding, toen uw kind zich
vormde.

En nu, wat het overzicht op later leeftijd
van de heersche meeningen aangaat, is daar-
aan tegenwoordig geboden?

Is ingezien, dat er tegenover de ongeloofige
toegevende meeningen een wetenschap, een
heerschend woord, een wereld- en levensbe-
schouwing moet gesteld worden, waar de zoe-
kende geesten onder het opkomende geslacht
rust in kunnen vinden?

De Methodist denkt daar niet aan. Maar wie
Paulus' worstelen ziet, om een Christelijke we-
reld van gedachten tegen de wereldsche ge-
dachtenwereld van Jood en Griek over te stel-
len, voelt er het hoog belang van.

Geloof ge dat God ook wijs is, en verstaat
ge daaronder, dat hij met »de wijsheid Gods»
veel sterker staat dan zij met de wijsheid der
menschen, *toen* dan ook dat ge geloof, in den
moed waarmee ge optreedt, in de energie
waarmee ge uw strijd doorzet, en in den lach
van heiligen spot, waarmee ge de inbeelding
der menscheit wijsheid uit uw ziel, uit uw
huis, uit uw levenskring terugdringt.

Register op E Voto.

Het Register op E Voto is bijna afge-
drukt, en zal terstond als het gereed is,
worden toegezonden aan een ieder, die de
verschuldigde gelden inzond.

Amsterdam, 5 Nov. 1897.

Gereformeerde Ethiek.

De Ethiek in de Gereformeerde Theo-
logie, is de titel van een oratie door Prof.
Dr. W. Geesink op 20 Oct. j.l. aan de
Vrije Universiteit gehouden, en thans bij
den uitgever Kirchner in het licht gezonden.
Elk kenner en minnaar van de Gerefor-
meerde Theologie zal met deze oratie bij-
zonder in zijn schik zijn.

Niet als oratie, want van het ten toon
spreiden van zijn oratorische gaven heeft
deze hoogleraar hier blijkbaar ganschelijk
afgezien, en zelfs beantwoordt de evenredig-
heid der deelen in dit stuk nu juist niet
aan den oratorischen maatstaf.

Maar hoog waardeeren zal men deze
oratie om haar inhoud, om wat ze ons geeft,
om het spoor dat zij ons opleidt.

Er is metterdaad door deze oratie op
Ethisch gebied positie genomen, en wel
positie genomen op een wijze, die aan de
hooge eischen en van de zuiverheid onzer
belijdenis en van de degelijkheid onzer weten-
schap ten volle beantwoordt.

Het is zeer zeker nog niet de Ethiek
zelve, en in zooverre biedt deze studie
ons nog volstrekt niet wat we op Ency-
clopaedisch en Dogmatisch terrein nu reeds
bezitten.

De Ethiek zelve moet Prof. Geesink nog
schrijven.

Maar wat hij ons alvast biedt is dan
toch het schema, en in dat schema de
profetie van wat we in zijn Ethiek van
hem te wachten hebben.

In deze oratie ligt bijna volledig het
plan voor u, het bestek, waarnaar de
Ethiek door hem zal worden opgetrokken.
Vak voor vak moet het dien weg op.

Bij Encyclopaedisch en Dogmatisch kan men
niet staan blijven. Eisch van de wederop-
leving der Gereformeerde Theologie is, dat
achtereenvolgens alle onderdelen der Theo-
logie diep ingedacht, helder doorzien, en
naar vast bestek uiteengezet worden.

Wordt aan de nu opkomende school tijd
van leven gegund, dan zal men ook zien,
hoe achtereenvolgens alle deze onderdelen
der Theologie aan de orde van behandeling
komen. Doch dit is dan alleen op degelijke
en afdoende wijze denkbaar, zoo het aan
een man van kunde en studie gegund
wordt, zich een reeks van jaren in zulk een
vak en zijn onderdelen in te leven, er geheel
de oude en nieuwe literatuur van door te
pluizen, alle problemen er van door te denken,
van het bijzondere tot het algemeene op
te klimmen, en zoo ten slotte het spoor te
vinden, waarlangs we ons hebben voort te
bewegen.

Dat spoor nu ligt voor wat de Ethiek
betreft in deze oratie metterdaad geteekend.

Eerst is met de uiterste zorgvuldigheid
nagegaan, wat in vroeger eeuwen de studie
der Ethiek onder ons was; welke verschil-
leide lijnen in die studie opdoemen; welke
verschillende elementen er in worstelen; dan
waar ze haar zuiverste uiting verkreeg; en
ten gevolge van welke afdoelingen ten slotte
de stroom verzandde.

Daarna is aangehouden hoe de studie bu-
ten de Gereformeerde Theologie zich steeds
meer verlokken liet op ontheologische paden,

maar toch onderwijl verrijkingen aanbracht,
die blijvende winste bieden.

En ten slotte is in deze oratie ten opzichte
van de alles beheersche vraagstukken
positie genomen; met een moed die waar-
dering verdient, tegen de heersche val-
sche Ethiek partij gekozen; en uitgestip-
peld langs wat lijn de nieuwe beoefening
der Gereformeerde Ethiek zich zal te bewe-
gen hebben.

Het slot geeft ons dan nog de vrucht voor
wetenschap en leven aan, die een betere
beoefening der Ethiek ons belooft.

Hierdoor is alzoop drieërlei verkregen: 1°,
dat we thans een korte historie der Gerefor-
meerde Ethiek bezitten, gelijk die dusver
nog nimmer geschreven was; 2°, dat onze
critiek op de »landaanfliche» Ethiek thans
principieel vaststaat; en 3°, dat het spoor ge-
trokken is, waarop een nieuwe ontwikkeling
der Gereformeerde Ethiek zal te leiden zijn.

Laat ons er bijvoegen, dat op elk dezer
drie punten werk is geleverd, dat op de
hartelijke instemming van alle kenners der
Gereformeerde Theologie rekenen mag.

In het eerste deel vestigen we met name
de aandacht op wat Prof. Geesink over
Voetius zegt. Van hem toch heeft Prof.
Geesink, we mogen zeggen, *ontdekt*, dat hij
ook op Ethisch gebied onze beste theoloog
en onze uitnemendste denker was.

Het breede stuk dat hiervan handelt be-
sluit hij aldus:

Zoo heeft dan Voetius voor de beoefening der
ethiek in de Gereformeerde Theologie zich ver-
dienstelijk gemaakt. Hij heeft haar een blij-
vende plaats in het academisch onderwijs ver-
zekerd. Haar grenzen bepaald tegenover de dog-
matiek. Haar eigenlijke object aangewezen. Haar
lijnen met vaste hand getrokken en, hoewel hij
geen afgerond systeem heeft nagelaten, toch vele
deelen zoo afgewerkt, dat zij slechts in den bouw
van een systeem van ethiek behoeven te worden
ingevoegd.

Voetius, zij het ook onder den invloed der
Puriteinen, heeft de Gereformeerde Theologie
met zijn Theologia practica weer gewoken op
haar roeping voor de facienda en voor de refor-
matie des levens. En deze reformatie des levens
was, naar Calvinistische beginselen, geen nieuw-
heid en geen overdrijving.

De zedelijkheid waarop Voetius aandringt is
derhalve welke ook Calvin met de kracht van
een profet onder oud-Israel te Geneve predikte.
Een zedelijkheid gegrond in de belijdenis van
Gods soevereiniteit en juist daarom in alles zoek-
kend het recht Gods. Dat recht Gods geeft aan
de zedewet dan ook haar juiste plaats en in haar
verhouding tot God en in haar verhouding tot
den mensch. Zij staat onder God en boven
den menschen. Voetius heeft dit in een afzonder-
lijke verhandeling voor de Gereformeerde ethiek
zoo belangrijk, dan ook niet nagelaten aan te
wijzen. Het zij vergund hier in het kort zijn
gedachten weer te geven. Hij onderscheidt tus-
schen recht en wet en bij het recht tusschen het
Goddelijke en het menscheitlike. Het Goddelijk
recht is of intra of extra Deum. Het eerste valt
saam met Gods natuur en is niet anders dan de
deugd. Zijn volkomen heiligheid waarmee Hij
zich zelf liefheeft. Het tweede, het in divinum
struice, is het recht in de onderlinge verhouding
van God en mensch. Dit Goddelijk recht over
zijn schepsel is zijn macht, zijn heerschappij,
zijn majesteit, en in dit recht is alle wetgeving
Gods aan zijn schepsel gegrond. De lex divina
wordt dus in het in divinum. Hieruit volgt,
dat de zedewet als zoodanig nooit boven God
kan staan. »Iaque lex divina qua talis non po-
test dici vim habere obligandi Deum, ius vero
contra.» God, zegt hij enige bladzijden ver-
der, heeft geen norm boven of buiten zich die
Hem determineert. Deus est sibi lex, of zooals
wij in de taal onzer eeuw zouden zeg-
gen: God is autonoom. En toch is God ge-
bonden aan Zijn wet, doch niet door die zede-
wet qua talis, maar door Zijn recht, dat is:
doordat God God is en zich zelf liefheeft, zich
zelf niet kan verloochenen, zijn eere aan geen
ander kan geven. De wet, welke het recht tus-
schen God en mensch voorschrijft, vloet deels
uit Gods natuur, deels uit zijn vrijen wil, qua
Deus libera ita voluit. Deze onderscheiding in
het in divinum struice geeft dan weer aanleiding
tot die van natuurlijk en positief recht, en zoo
zijn er dan ook in de wet Gods tweeërlei gebo-
den, natuurlijke en positieve.

Meer mogen we niet afschrijven.

Het geheele historisch overzicht besluit
de schrijver zoo:

En zoo hebben wij dan de ethiek bezien ge-
lijk zij in de Gereformeerde Theologie eertijds
is beoefend.

In dat eertijds beschouwen wij de ethiek
achtereenvolgens in drie perioden, en wel van
ontstaan, ontwikkeling en onder-
gang. Bij dat ontstaan letten wij op de
elementen waaruit zij opkwam en de confesio-
nele tegenstellingen, die in deze elementen reeds
aanwezig, zoowel dat ontstaan zelf als de verdere
ontwikkeling der ethiek in de Gereformeerde
Theologie zouden bepalen. Viel dat ontstaan
nog voor het einde der 16de eeuw, in de 17^{de}
eeuw vloegten in Zwitserland en Duitschland,
zagen wij die ontwikkeling in ons vaderland, al
was het niet zonder invloed der Engelse Puritei-
nen, door den arbeid van onzen Voetius tot
een hoogtepunt gevoerd, maar ook door het
Cocceiaanse gestoord. En eindelijk stonden
wij stil bij den langzamen ondergang der
ethiek in de Gereformeerde Theologie in de 18^{de}
eeuw. Een ondergang en door het Coccei-
anisme en door wat Schweizer noemt »das all-
mahlige Zurücktreten der orthodoxen Central-
dogmen» en ten slotte door het Wolffianisme,
veroorzaakt.

Niets deden we liever, dan ook uit de
beide andere deelen eenig breed citaat aan
onze lezers voorleggen, met name wat Prof.
Geesink van de tegenstelling tusschen de
organische en mechanische opvatting zegt.
Doch hieruit is geen stuk te nemen. Dit
alles moet in zijn verband gelezen worden.

Laat ons daarom volstaan met de lezing
en herlezing van deze oratie aan onze theo-
logen en denkende gemeenteleden aan te
bevelen.

Ook met deze oratie deden we weer
een belangrijken stap vooruit.

Philanthropische Gids.

De heeren Blankenberg, De Dompierre
de Chaupé en de Smisart te Amsterdam
hebben het gewichtige plan opgevat, om
een Gids saam te stellen voor de Neder-
landsche weldadigheid.

Niet een praatboek met cijfers, om te
stoffen op onze milddadigheid, maar een
praktische handwijzer, om een overzicht te
geven van alle instellingen van weldadigheid,
opdat de éne van de ander afwete, en
men bij voorkomende gevallen wete, tot
wie zich te wenden.

Deze heeren, die dezen gewilligen arbeid
geheel onbaatzuchtig ondernemen, zeggen
er zelve dit van:

Wij veroorloven ons, tot U te komen met
enige vragen, betreffende Uwe bemoeiingen in
zake armenzorg. Wij hebben n.l. het plan op-
gevat een Gids saamen te stellen ten dienste van
ieder, die zich aan deze of gene vorm van wel-
dadigheid wijdt of die in eenig bijzonder geval
wil weten tot welke der bestaande instellingen
hij zich ter bemiddeling heeft te wenden.

Wij gelooven door dezen arbeid een nuttig
werk te kunnen doen, en van vele zijden kwa-
men dan ook betuigingen van ingenomenheid
daarmede bij ons in. Hare Majesteit, de Kon-
ingin-Regentes, vereerde ons bij schrijven van
29 April j.l. met de betuiging van Hare belang-
stelling in ons voornemen.

»Het zou Hare Majesteit aangenaam zijn,» zoo
werd ons medegedeeld, »te vernemen, dat deze
arbeid in het belang der uitoefening van wel-
dadigheid in het algemeen, met gunstigen uit-
slag bekoond is.»

Het is een feit dat velen, zelfs de in de stad
hunner inwonning bestaande vereenigingen, haar
aard en doel, dikwijls niet kennen. Wil iemand
om ongelukkige helpen, dan weet hij vaak niet
of er wel juist voor dezen vorm van nood een
hulpende vereeniging aanwezig is. En heeft zoo
iemand al eens hooren gewagen van een vere-
eniging, die juist dergelijke gevallen behandelt,
dan nog weet men allicht niet waar de zetel van
het bestuur is, op welke wijze eigenlijk en onder
welke voorwaarden de hulp wordt verleend enz.

In dit gemis aan een gemakkelijk te raad-
plegen handboek, van een eenvoudige leidraad
voor de liefdadigheid willen wij trachten te voor-
zien door systematisch, naar de verschillende
soorten van bemoeiingen en tegemoetkomingen,
de instellingen in haar verscheidenheid te classi-
ficieren.

Zonder medewerking echter der instellingen
zelf zal onze arbeid ijdel en vruchteloos zijn. Het
is daarom dat wij de vrijheid nemen u ingeloo-
st vragenlijst beleeft aan te bieden. »Behoeft
niet te worden gezegd dat in de armenverzor-
ging der burgerlijke gemeenten en die der ker-
ken en die particuliere vereenigingen zal wor-
den opgenomen.

Uit de vragenlijst zal u blijken dat ons stre-
ven niet is het verkrijgen van statistische ge-
gevens noch het erlangen van inlichtingen over
binnenlandse en inwendig beheer noch van de
hoogerhoofd uwer inkomsten en uitgaven,
maar dat het eenig en alleen ons doel is in
algemeene, groote trekken te trachten het (ook
door U) bewerkte arbeidsveld te omschrijven.
Gaarne zijn wij tot het geven van verdere in-
lichtingen bereid.

Wij hopen dat U op de gevraagde wijze wel
zult willen medewerken aan de bereiking van
ons doel, en hebben inmiddels de eer, met de
meeste hoogachting te teekenen.

Het komt ons voor, dat deze onderneming
den steun ook van onze diaconieën en sticht-
ingen of vereenigingen ten volle verdient.

Men waagt er niets mede, indien men
de stukken invult en terugzendt, want cijfers
worden niet gevraagd, en in de boeken
wordt niet onbescheidenlijk gekleken.

Ook zit er niets achter, en heeft men
niet te duchten, dat uit dezen Gids een
nieuw gevaar voor onze diaconale vrijheden
dreigt.

We vertrouwen dan ook, dat alle diaconieën
onzerszins het zich tot een genoegzaam zullen
rekenen, de gevraagde inlichtingen aan deze
heeren toe te zenden.

Ze worden ingewacht aan het adres van
den heer J. F. L. Blankenberg, 108 Vondel-
straat, Amsterdam, die tevens de circulaires
ter invulling aan de diaconieën zal doen
toekomen.

Gevaren.

Naar aanleiding van ons artikel: *De prijs
onzer vrijheid*, schreef een geacht inzen-
der ons het navolgende eplstel, om veler
oog te doen opengaan voor de gevaren,
die het stelsel der Vrije kerk met zich
brengt.

Zijn naam verzijwen we natuurlijk, maar
wat hij schrijft dient ter zake, en behoort in
breeder kring gelezen en overdacht te wor-
den.

Hij schreef dan dit:

Naar aanleiding van uw stuk, voorkomende
onder het hoofd: »De prijs onzer vrijheid», in
de *Lierant* van 11. Zondag zij 't mij vergund op
te merken, dat de theorie van de vrijheid der
kerken — en zeker, genoemde theorie is schrij-
ftuurlijk, waarom ze dan ook gevolgd dient —
gedrukt wordt door het berwaar:

a. der van de gemeente afhankelijk positie
der dienaren des Woords; en die afhankelijk-
heid neemt toe naarmate 't getal dienaren toe-
neemt.

b. dat de tractementen in vele platteland-ge-
meenten — al zijn ook enkele van dezen ge-
combineerd inzake het beroepen van een predi-
kant — te laag zijn, om af en toe een voor
studie benodigd boek aan te schaffen.

c. dat er, door de afhankelijk positie ge-
drukt, voor den dienaar des Woords gevaar
bestaat, om in tuchtzaken — vooral als dit ge-
deelte gemeentelieden aangaat — van de geoor-
zaamheid aan Gods H. Woord af te wijken
m. a. w. om insake de tucht niet zonder aan-
zien des persoons op te treden.

(Hoezeer is 't, vooral ook met het oog hierop,
dan noodig, dat de Kerken dienaren des Woords
erlangen, die zich naar lichaam en ziel beide
leerden overgeven aan den Driëenigen en Vol-
zaligen Verbond-God.)

d. dat vele gemeenteleden blijken geven van
in de praktijk zeer weinig te verstaan de les
van 't Heeren Woord, dat »de arbeider zijn
loon waardig is». Ja, ook toonen velen de be-
hoeften van een dienaar des Woords niet te

kennen, of ook: niet te willen kennen. Terwijl
er enkelen gevonden worden, die bereid zijn
ook boven vermogen te geven, wat bemoei-
gend is.

Het verheugt ons dat deze stem opging,
en we wenschen er iets aan toe te voegen.

Nog maar al te velen beelden zich in, dat
de hiërarchische en clericalistische misbruiken
in de kerk van Christus niets dan uit-
vietsels van den Boze zijn, en niet anders
dan met opzet en kwade bedoeling in de
kerk van Christus zijn ingedrongen.

Wat toch is schooner, wat is eenvoudiger
dan het stelsel der Vrije kerken? Met
dat stelsel zijn de eerste gemeenten begon-
nen. Dat stelsel zou dus vanzelf hebben
staad gehouden, wanneer niet menscheitlike
boosheid al dit goede verdorven had.

En van deze beschouwing uitgaande, acht
men dan ook, dat niets meer voor de
hand ligt, dan om aanstands tot dit stelsel
van de Vrije kerken, met haar vrijwilligheids-
beginsel terug te keeren, om het paradijs
op aarde in de kerkelijke wereld te doen
herleven.

Dit nu is één kolossale historische dwaling.
Het heeft er eenvoudig niets van.

In de historie der kerken is men van het
stelsel van Vrije kerken afgegaan, volstrekt
niet uit boozen lust en kwaad opzet, maar
omdat men in de praktijk gestuit is op be-
zwaren, waarvoor men uit den weg ging,
in steek van ze in gehoorzaamheid aan het
Woord onder de oogen te zien en te boven
te komen.

En omgekeerd is het stelsel van Vrije ker-
ken volstrekt niet een stelsel dat vanzelf
goed loopt, maar integendeel een stelsel,
dat in deze zondige wereld op ongelooflijke
bezwaren stuit, die aan de gehoorzaamheid
der Christenheid de zwaarste proef stellen.

Het standpunt waarop onze correspondent
zich plaatst is dan ook het eenig ware: Het
stelsel der Vrije kerken is het stelsel dat
de Schrift ons oplegt, en daarom, en
daarom alleen moet het gevolgd worden.

Niet om zijn begeerlijkheid, noch om zijn
gemakkelijkheid, en nog veel minder om
zijn vanzelfheid. Integendeel dit stelsel
komt praktisch gedurig in harde botsing
met de zondige uitbottingen.

Als het in de Schrift niet was voorge-
schreven, zou het veel profijtelijker lijken
er aanstands van af te gaan; en alleen om-
dat het zoo moet, hebben wij er ons aan
te onderwerpen en het te volgen.

Maar juist als we den moed voelen om
dit stelsel toe te passen, kan het niet anders
of wij komen te stuiten op precies
dezelfde bezwaren, waarop men in de eerste
Christelijke gemeenten te stuiten kwam,
en die haar al spoedig verleid hebben, om,
gemakshalve, tot een ander stelsel over te
gaan.

Die bezwaren zijn nog veel meer in
aantal, dan de geachte schrijver aangaf.
Maar reeds wat hij aanstipt is uiterst ge-
wichtig, en dient onder de oogen te worden
gezien.

Vooral zoo men min of meer den indepen-
dentistischen weg opgaat, worden die bezwa-
ren zelfs zoo overwegend, dat ze het kerkelijk
leven vooral in kleine gemeenten al spoedig
verwoesten.

Veel, zeer veel wordt bij de haandhaving
van ons stelsel, én van de gemeentelieden
en met name van de predikanten geëischt.

Zonder mannen vol van kracht en des
Heiligen Geestes, die door hun heiligen moed
imponeren, en het heroïsme bezitten, om
desnoods, ten prijs van elk offer, door te
gaan en onverzettelijk hun plicht te doen,
komen we er niet.

Het clericalisme is een zeer gevaarlijke
klip, maar niet minder gevaarlijk is de klip
van den oegedienst, die de ambtelijke waar-
digheid prijsgeeft uit vrees van de gunst
der gegoede gemeenteleden te verliezen.

Pijnlijke concurrentie.

De nieuwe Gymnasiale beweging, waarin
zich zoo krachtig de begeerte van het Cal-
vinistisch volksdeel uitsprekt, om ook in
de hogere sferen van het volksleven weer
te gaan medespreken, heeft dit pijnlijke, dat
er in zekeren zin een concurrentie door
ontstaat, die bij een bestaand Gymnasium
allicht de vraag doet rijzen, of wat weer
opkomt, niet eigen levensexistentie in ge-
vaar brengt.